

UNIVERZITA KARLOVA
Filozofická fakulta
Ústav jižní a centrální Asie
Historické vědy – Dějiny a kultury zemí Asie a Afriky

Ondřej Srba

Historie a orální tradice Altajských Urianchajců

History and Oral tradition of Altain Uriankhais

AUTOREFERÁT (TEZE) DISERTAČNÍ PRÁCE

Školitel:
Mgr. Veronika Zikmundová, Ph.D.

2019

Abstrakt disertační práce
Ondřej Srba

Název práce: Historie a orální tradice Altajských Urianchajců

Předmětem disertační práce je západomongolské etnikum Altajských Urianchajců a tématem práce jejich orální tradice jako historický pramen. Cílem práce je strukturovaný popis živé orální tradice týkající se historie Altajských Urianchajců na základě vlastního terénního výzkumu. Zpracování zachycené orální tradice zahrnuje částečný přepis a překlad nahrávek, pokus o strukturovaný popis obsahu orální tradice, jejich formálních vlastností a významu pro její nositele. Ke klasifikaci obsahu orální tradice jsem zvolil kritérium postav lokální historie, sekundárně hledisko genealogií a téma migrací. Na dílčích případových studiích naznačuji srovnání její výpovědní hodnoty s dochovanými archivními prameny.

Klíčová slova:

Altajští Urianchajci, Ojraté, orální tradice, orální historie, mongolistika

Abstract of the dissertation thesis
Ondřej Srba

Title in English: History and Oral tradition of Altain Uriankhais

The object of this dissertation thesis is the Western Mongolian ethnic subgroup of Altain Uriankhais and its subject is their oral tradition as a source of history. The objective of the work is a structured description of the living oral tradition concerning the history of Altain Uriankhais based on my own fieldwork. The processing of the recorded oral tradition includes a partial transcription and translation of the recordings and an attempt to systematically describe the content of the oral tradition, its formal features and the meaning for the tradition bearers. As a main criterium to describe the content of the oral tradition I chose personalities of the local history, secondarily genealogies and the issue of migrations. On the example of partial case studies, I assess the information provided by the oral tradition in comparison with preserved archive sources.

Keywords:

Altain Uriankhais, Oirats, oral tradition, oral history, Mongolian studies

1. Úvod

Předmětem disertační práce je západomongolské etnikum Altajských Urianchajců a tématem práce jejich orální tradice jako historický pramen. Zásadní část práce spočívala v zaznamenání orální tradice Altajských Urianchajců na základě terénního výzkumu. Cílem této práce bylo zdokumentovat část orální tradice Altajských Urianchajců vypovídající o historii, analyzovat její obsah, strukturu a význam. K vnitřním zákonitostem orální tradice a její interpretaci jsem se snažil přistupovat z hlediska nositelů této orální tradice. V širším kontextu je smyslem práce hledání, jakými vhodnými způsoby může cizí badatel popsat místní historii (historii jedné lokální etnické skupiny) s ohledem na chápání vlastní historie obyvateli místní komunity.

2. Předmět výzkumu

Označení Altajšťi Urianchajci vychází ze společného administrativního označení obyvatel Mongolského Altaje hovořících dialekty mongolštiny a tuvštiny v době vlády mandžuské dynastie Qing (1758–1911) a v době trvání Autonomního Mongolska (1911–1921). Jejich území zahrnovalo převážnou část dnešního ajmagu Bayan-Ölgii a malou část ajmagu Hovd v Mongolsku a rozsáhlé území v severovýchodním Xinjiangu, které v současnosti tvoří správní oblast města Altai (Aletai shi 阿勒泰市) v Kazašském autonomním kraji Ili (伊犁哈薩克自治州 Ili Hasake zizhizhou) v Ujgurské Autonomní oblasti Xinjiang v ČLR.

V současnosti jsou v Mongolsku Altajšťi Urianchajci mongolskou etnickou podskupinou (*yastan*) čítající necelých 30 tis. osob, zatímco turkojazyčná část historických Altajských Urianchajců se v současnosti sama hlásí k tuvské národnosti. V Číně k oficiálnímu etnickému rozdělení Altajských Urianchajců podle jazyka nedošlo a všichni Altajšťi Urianchajci se hlásí k mongolské národnosti. Jejich počet dosahuje 5,4 tis. osob (2010).

Pro doplnění kontextu jsem použil i dokumentace ze svého opakovaného výzkumu orální tradice etnické podskupiny Zahčínů v sumu Üyenč, protože üyenčšťi Zahčínové představovali historicky nejbližší sousedy Altajských Urianchajců chošunu Baruun ambana.

3. Cíl práce

Cílem práce je strukturovaný popis živé orální tradice týkající se historie Altajských Urianchajců na základě vlastního terénního výzkumu. Kontext psané historie (archivních pramenů) je druhotně zmíněn pouze tam, kde přispívá k pochopení kontextu událostí popisovaných orální tradicí.¹

Práce vychází z předpokladu, že kočovný charakter společnosti, periferní postavení vůči

1 Archivní prameny k altajsko-urianchajskému chošunu Baruun ambana, jehož orální tradice je středem pozornosti této práce, jsem vydal v knize *Chronologie panství Baruun ambana Altajských Urianchajců* (Cp6a 2018).

politickým centřům a obtížné vymezení etnické příslušnosti vyžadují kombinovaný přístup zohledňující vedle písemných pramenů především orální prameny. Orální předávání informací zaujímalo v kočovných společnostech do jisté míry úlohu písemného záznamu běžného v usedlých společnostech a bylo klíčové při vytváření jejich identity. Ve většině případů reprezentují archivní prameny k Altajským Urianchajcům vnější pohled politických autorit, zatímco orální tradice a orální historie umožňují interpretovat události z pohledu zevnitř.

V této práci jsem se rozhodl věnovat výhradně orálním pramenům a tomu přizpůsobit její metodologii. Cílem není systematický popis historie Altajských Urianchajců podle chronologického nebo geografického vodítka, ale strukturovaný popis obsahu, formy a významu historické orální tradice.

Na základě materiálu získaného při terénním výzkumu budu charakterizovat, co je obsahem živé historické paměti Altajských Urianchajců žijících na venkově. Zaznamenané narativy a dílčí informace se v práci pokouším strukturovat podle tří pomocných kategorií: genealogií, postav lokální historie a migrací (**5. kapitola**). Osobnostem lokální historie věnuji nejvíce pozornost, protože poskytují vhodnou a přehlednou osnovu výkladu.

V průběhu práce se kromě hledání vhodných klíčů k popisu struktury orální tradice snažím zodpovědět některé související otázky inspirované teoretickou prací J. Vansiny (1985): Jaký je význam orální tradice pro její nositele? Jak orální tradice zkoumaného etnika pracuje s chronologií událostí? Jak vyjadřuje vnímání plynutí času a roli lidské aktivity v něm? Jak se v orální tradici odráží vztah k obývanému území? Jak orální tradice reflektuje postoj Altajských Urianchajců k sousedním etnickým skupinám a soužití s nimi? Jak vyjadřuje tradiční pohled na okolní svět? (Tato témata jsou shromážděna ve **4. kapitole**.) Na základě případové studie o migracích Altajských Urianchajců v první polovině 20. století se snažím odpovědět na otázku, jaký přínos má zkoumání orální tradice pro historické bádání (**kapitola 5.3.**). Pokusím se také formulovat zobecnění týkající se formálních vlastností orální tradice a okolností jejího předávání v komunitě Altajských Urianchajců (**3. kapitola**).

4. Struktura práce

V práci jsem se snažil pracovat s pramenným materiálem tak, aby celkové rozvržení systematicky představilo jednotlivé strukturní a významové okruhy a formální rysy orální tradice Altajských Urianchajců a zároveň reprezentovalo co nejvíce z významných narativních částí zdokumentované orální tradice.

V kapitole *1. Teoretická východiska a metodologie* provádím diskusi významu pojmů *orální tradice* a *orální historie* a možnosti jejich aplikace na výzkum orální tradice Altajských Urianchajců a srovnávám doporučené metodologické postupy evropské orální historie na mongolské prostředí.

Kapitulu zakončuje přehled studií o Altajských Urianchajcích.

V kapitole 2. *Historický vývoj Altajských Urianchajců v 18.–20. století* provádím stručné uvedení do kontextu historie Altajských Urianchajců v době dynastie Qing a v první polovině 20. století založené především na psaných pramenech (archivních pramenech a publikované literatuře).

Kapitola 3. *Hlavní rysy orální tradice Altajských Urianchajců* se zaměřuje na formální vlastnosti historické orální tradice Altajských Urianchajců. Věnuje se nositelům orální tradice, předávání orální tradice, formální struktura narativů, otázkám proměnlivosti a neměnnosti narativů. Dále se věnuji formálním jazykovým a významovým prostředkům významným z hlediska zapamatování narativů a dílčích informací v orální tradici.

Kapitola 4. *Význam a úloha orální tradice pro komunitu Altajských Urianchajců* se zaměřuje na vnitřní interpretaci orální tradice. V kapitole formuluji odpověď na otázku, co pro Altajské Urianchajce znamená pojem historie *tüüäh*, a to prostřednictvím tří významových okruhů: původ a vztah k obývanému území, vztah k ostatním etnikům a sousedům, povědomí o příčinných souvislostech v historii a výhledu do budoucnosti. Zároveň struktura kapitoly souvisí s vnímáním plynutí času v orální tradici Altajských Urianchajců.

Kapitola 5. *Struktura orální tradice Altajských Urianchajců* je pokusem o vytvoření osnovy ke strukturovanému popisu tematického obsahu orální tradice. Za nejpřirozenější přístup z hlediska Altajských Urianchajců považuji členění podle genealogií. V této práci jsem však zvolil za hlavní dělení podle významných postav neboli osobností lokální historie. Kapitulu uzavírá rozbor narativů týkajících se konkrétního historického procesu (migrací Altajských Urianchajců mezi Čínou a Mongolskem). Tato událost je orální tradicí vnímána jako klíčová a mezní událost v chronologii místních dějin.

V závěru sumarizuji zjištěné možnosti strukturního popisu orální tradice Altajských Urianchajců a význam jejich orální tradice ve vztahu k jejím nositelům a ve vztahu k historickému výzkumu.

Práce je doplněna dvěma kapitolami případových studií v příloze: Příloha I. ilustruje na dvou případových studiích roli genealogie v orální tradici. Příloha II. představuje komparativní rozbor nejčastěji zmiňovaného narativu v orální tradici Altajských Urianchajců, který je sdílen s několika sousedními etnickými podskupinami (Torgúdy, Zahčiny) a je orální tradicí opakovaně reinterpretován.

Přílohy pokračují transkripcemi citovaných ukázek z nahrávek orální tradice, soupisem informantů a obrazovou přílohou.

5. Teoretická východiska

Protože obsah mongolského pojmu *tüüäh* („historie“), případně *aman tüüäh* („ústní historie“),

neodpovídá přesně ani evropskému pojmu orální historie ani orální tradice, lze metodologické přístupy formulované pro tyto dvě oblasti v prostředí mongolských kočovníků použít jen částečně. Mongolská orální tradice je předmětem studia literární vědy, folkloristiky a historie. Předmětem této práce je ta část orální tradice, která předává paměť o dějinných událostech, nikoli jiné žánry ústní slovesnosti (měřítkem toho, co je dějinná událost, je vnímání nositelů tradice). Proto mým záměrům nejlépe vyhovuje přístup antropologa Jana Vansiny (*Oral Tradition as History* 1985), ze kterého vybírám jevy aplikovatelné na specifickou mongolskou situaci a teorii přizpůsobuji vlastní zkušenosti s orální tradicí Altajských Urianchajců.

Orální historie je souborem postupů k získání nových poznatků na základě ústního sdělení osob, které byly očitými svědky či aktéry událostí, které jsou předmětem zkoumání. Západní orální historie se zaměřuje výhradně na události ze života narátora (Vaněk – Mücke 2015: 14). Praktické metody přípravy tazatele, vedení a zpracování rozhovoru evropské orální historie je možno s uvážením specifik mongolského venkovského prostředí vhodně použít i při výzkumu orální tradice. V oblasti metodologie se inspiroji několika základními pracemi o postupech orální historie (Thomson 1978, Abrams 2010, Vaněk – Mücke 2015).

Orální tradice hovoří o osobnostech a událostech starých nejméně jednu generaci (Vansina 1985: 12-13). Nositelé informací o nich nejsou přímými svědky, ale přebírají je ze sdělení svých předchůdců. Sdělení předchůdců mohla být osobními vzpomínkami (tedy orální historií) nebo rovněž předávanými informacemi (starší orální tradicí).

Při mém výzkumu se kategorie orální historie a orální tradice překrývají a je těžké je přesně oddělit. Na orální tradici je možné aplikovat řadu přístupů orální historie. Při rozhovorech se starými lidmi na mongolském venkově jsou předmětem mého zájmu ponejvíce události vztahující se k narátorovu dětství a mládí a informace vztahující se k době života jeho rodičů a prarodičů. Osobní vzpomínky se prolínají s tím, co narátor zaslechl od svých rodičů a dalších starých lidí v průběhu svého života.

V případě výzkumu orální historie formuje obsahovou podobu orálního pramene vytvořeného na základě rozhovoru tazatele s informantem do značné míry tazatel svými zájmy či zaměřením svých otázek, přičemž tvořený pramen sám limituje svými omezenými znalostmi (zvláště přichází-li z cizího prostředí, jako je tomu v mém případě). U předávané historické orální tradice je badatel mnohem více konfrontován s tématy, která za historii hodnou uchování považují sami nositelé této tradice. Jedná se totiž o témata, příběhy a informace, které již prošly selektivním procesem – uchovala se povětšinou ta část historické paměti, kterou její nositelé zhodnotili jako podstatnou a nesoucí svědectví o hodnotách považovaných lokální společností za kladné či přednostní.

6. Postup dokumentace orální tradice

Při terénním výzkumu jsem navštívil všechny původní lokality mongolojazyčných Altajských Urianchajců, ale zaměřil jsem se nejvíce na oblast historického panství (chošunu) Baruun ambana zahrnující Urianchajce dnešních sumů Bulgan v ajmagu Bayan-Ölgii, Duut a Mönhhairhan v ajmagu Hovd a okres Čingel v Xinjiangu. Sum Bulgan jsem od roku 2012 navštěvoval každoročně a v letech 2015–2018 zde v rodině pana R. Čadraabala prováděl každý rok přibližně měsíční terénní výzkum, při němž jsem se aktivně účastnil života hostitelské rodiny a zároveň vedl rozhovory s hlavním informantem R. Čadraabalem a informanty v sousedství. Díky mnohaletému setkávání se stejnými skupinami informantů jsem se mohl k tématům rozhovorů opakovaně vracet a objasňovat nejasná a špatně srozumitelná místa. Díky opakovanému zúčastněnému pozorování se vytvářely podmínky pro nenucené vyprávění ze strany narátorů, které je přirozenou formou projevu historické orální tradice u Altajských Urianchajců.

7. Formální rozbor orální tradice

Altajští Urianchajci nebyli společností bez znalosti písma. Používání písma však bylo v předmoderní době funkčně omezeno na oblast administrativy a náboženské texty. Pro úřední záznamy a korespondenci se používalo mongolské písmo, v klášterním prostředí tibetština a mezi laiky pro čtení a výjimečně zápis náboženských textů ojratské jasné písmo. Z předmoderního období není u Altajských Urianchajců doložen jediný případ vlastního zapisování historie. Předávání zpráv o minulosti bylo výhradně záležitostí ústního a paměťového přenosu.

Historická tradice Altajských Urianchajců nemá profesionální nositele a její předávání je situační a náhodné. Performance orální tradice je plně situační, není ritualizována, ani se neprovádí cyklicky či s vazbou na konkrétní dobu. Akt přednášení narativů s historickým obsahem není nikterak společensky zakotven.

Prekvapující je zjištění, že tradiční urianchajská společnost nevytvořila podmínky, které by předávání historické orální tradice podporovaly. Naopak informanti si stěžují, že jim bylo v mládí zakazováno naslouchat rozhovorům starých lidí. Předávání informací o minulosti bylo ve 20. století omezováno i represivním přístupem politického systému. Přesto životní styl mongolského venkova, kde se lidé neustále vzájemně navštěvují a intenzivně spolu komunikují, poskytuje dostatečné příležitosti pro samovolné předávání historických narativů a informací.

Formální prostředky napomáhající zapamatování nejsou orální tradicí Altajských Urianchajců používány cíleně. Jsou buď vlastní orální tradici obecně (mnemonický význam osobních jmen, míst, předmětů a zpěvu) nebo typické pro orální kompozici v mongolském prostředí (střídání prozaického vyprávění a veršovaných pasáží nebo úseků zvýrazněných aliterací). Historická orální tradice je i ve vlastním vnímání Altajských Urianchajců neodvislá od vysoce profesionalizovaného

žánru hrdinských eposů, který se právě mezi Altajskými Urianchajci uchoval živý do dnešní doby.

Záměrem této práce není ověřování pravdivosti či objektivitu orální tradice. Orální tradice však sama často zdůrazňuje, že vyprávění o historii (*tüük*) musí být pravdivé (*ünen*). Pravdivost nespatřuje orální tradice v přesném předávání detailů, třebaže detaily v historických narativech nejlépe ukazují k reálnému základu informací a činí vyprávění věrohodným pro posluchače. Nositelům orální tradice obvykle nevadí, pokud se dvě verze téhož narativu odlišují v dataci, pořadí událostí a někdy ani identifikaci osob či míst. Pravdivá, to jest věrohodná, nepřekroucená, musí být podle Altajských Urianchajců především interpretace událostí. Tato pravdivost není nezávislou objektivitou, ale důrazem na to, aby orální tradice zůstávala věrná svému účelu, jímž je legitimizace zájmů jejích nositelů. Tato účelovost však zajisté vědomě neprochází všemi částmi orální tradice. Mnoho příběhů je vyprávěno jednoduše pro jejich zajímavost pro nositele a posluchače nebo se předává náhodně během rozhovorů, protože přirozené předávání informací je základním rysem každodenní běžné komunikace venkovských Altajských Urianchajců.

8. Význam orální tradice pro její nositele

Všechny zprávy, z nichž se orální tradice skládá, jsou společenským produktem a mají svůj určitý význam pro členy komunity, v níž jsou sdělovány (Vansina 1985: 94). Nositelé orální tradice interpretují s ohledem na zájmy své komunity, případně svého rodu. Orální tradice je dynamický proces a interpretace dějinných událostí v ní je proto přizpůsobována situacím a prostředí, v nichž se její nositelé nacházejí. Význam orální tradice pro komunitu Altajských Urianchajců jsem se pokusil definovat prostřednictvím tří okruhů, které jsou selektivní, ale zaznívají z orální tradice nejvýrazněji:

- 1.) původ a vztah k obývanému území,
- 2.) vztah k ostatním etnikům a sousedům a
- 3.) povědomí o příčinných souvislostech v historii a výhledu do budoucnosti.

Jako čtvrtý okruh uvádím narativy s didaktickým vyzněním. Didaktická úloha historické orální tradice se však při mé dokumentaci mezi Altajskými Urianchajci objevovala zřídka, a proto ji nezařazuji mezi výraznější interpretační okruhy.

Tyto okruhy se v řadě míst prolínají a překrývají. Schematicky lze říci, že první okruh se vztahuje k minulosti, druhý má těžiště v současnosti a třetí je prorockým výhledem do budoucnosti. Zároveň však všechny tyto okruhy zasahují všechny časové etapy: minulost, přítomnost a budoucnost. Napovídají tak, že Altajšťi Urianchajci svou představu o historii neomezují jen na minulost. Tyto tři okruhy představují rovněž tři stupně perspektivy orální tradice Altajských Urianchajců: první okruh je svým pohledem omezen na samotnou komunitu Altajských Urianchajců, druhý okruh se rozhlíží do bezprostředního okolí, kdežto ve třetím okruhu se pokouší

orální tradice reflektovat otázky nadregionálního až celosvětového dosahu.

Význam orální tradice souvisí také s vnímáním běhu času v orální tradici Altajských Urianchajců. V práci se sice snažím vnímání času a chronologie v orální tradici zachytit a popsat, pro Altajské Urianchajce samé však není v historii vnímání času podstatné.

Jak ukazují uvedené významové okruhy, ve většině případů je hlavním motivem sebevymezení – vymezení vlastní komunity, jejího území, vymezování se proti etnickým a kulturním oponentům a sousedům a vyrovnávání se s obecnějšími společenskými změnami. Časové vymezení dnešní altajsko-urianchajské orální tradice směrem do minulosti výrazně nepřesahuje období trvání historického správního celku Sedmi chošúnů Altajských Urianchajců v době dynastie Qing. Současná identita Altajských Urianchajců je zásadním způsobem spjata s administrativním uspořádáním v době mandžuské dynastie Qing.

9. Obsah orální tradice Altajských Urianchajců

Historická orální tradice Altajských Urianchajců představuje živoucí a zcela nekodifikovaný souhrn předávaných informací a narativů. Postrádá profesionální nositele a nemá ani jasnou strukturu či osnovu, podle níž by bylo možné ji popsat. Pro potřeby systematického výkladu a přehledu je však nezbytné najít nějaký klíč, jak její obsah popsat.

Genealogie

Z hlediska nositelů orální tradice by bylo nejpřirozenější zvolit pro klasifikaci obsahu orální tradice genealogie. Na základě genealogií se vyjadřuje postavení jedince a rodu v místní společnosti, vyjadřuje se identita. Výčty předků a přesná znalost rodových jmen představují ideálně u každého Altajského Urianchajce jedinou společensky vyžadovanou znalost z oblasti historické orální tradice. Uspořádat však disertační práci podle lokálních genealogií by bylo z hlediska čtenáře nepřehledné a také ve svém postavení externího výzkumníka jsem se k soustavnějšímu zaznamenávání genealogií propracoval až v závěrečné fázi svých terénních výzkumů.

Jako základní strukturní prvek orální tradice jsem zvolil osobnosti, které se v orální tradici objevují a tvoří prvek spojující jednotlivé příběhy (legendy, pověsti, orální historii), informace formulované do kratšího narativu i genealogie.

Postavy

Skupiny postav v orální tradici řadím podle jejich relativní důležitosti, za jejíž ukazatel považuji především frekvenci jejich výskytu v narativech, které jsem zaznamenal v průběhu rozhovorů s informanty při terénním výzkumu a které jsou částečně zaznamenány v drobných publikacích místních urianchajských vlastivědníků (Пунцагдорж – Сайнбилэг 1999, Баатар 1999,

Бөхөө 2002). V opodstatněných případech jsem pro lepší možnosti srovnávání použil i postavy z orální tradice üyenčských Zahčínů.

Přehled zahajují postavami, které orální tradice Altajských Urianchajců sdílí s ostatními ojratskými (západomongolskými) skupinami. Nejčastěji se jedná o významné postavy spjaté s ojratskou státností nebo jednotlivými ojratskými skupinami (Amarsanaa, Yavgan mergen) nebo mytizované obrazy historických postav, které výrazně zasáhly do historie Ojratů (Cagaan geegen, Ľa lama DambiiĽalcan). U mnoha z těchto postav je obecným rysem urianchajské i orální tradice, že tyto postavy zapojuje do lokální historie a považuje je za členy vlastní komunity (Urianchajce nebo Zahčiny).

Chošúny Altajských Urianchajců byly spravovány dědičnými vládci, jejichž rody měly původ ve vládnoucí elitě předqingského období. Orální tradice Altajských Urianchajců projevuje ke svým vládcům, nojonům, nelíčený obdiv a sakrální úctu. Tradice zdůrazňuje, že urozený původ je nezbytnou podmínkou k legitimní vládě nad chošúnem. Do legitimně jmenovaného nojona zároveň vstupují „ongonové lidu“ (*olon tũmnii ongod*), čímž se mu dostává nadpřirozené síly a autority. Nojon má moc jednat nejen mezi lidmi, ale dokáže účinně komunikovat i se silami krajiny, místními božstvy. Orální tradice sděluje genealogie nojonů a většinu z nich chválí jako ideální osobnosti, které se za každých okolností zasazovaly ve prospěch svých poddaných. Vládcе ĽooĽa amban je kritizován pro svůj nelegitimní původ, protože nepocházel z hlavní linie vládnoucího rodu.

Další velké skupiny postav náležejí převtělencům (*huvilgaan, geegen*) a buddhistickým lamům, kteří podle přesvědčení Altajských Urianchajců svou činností zajišťují blahobyt a bezpečí komunity. Úctu k nejvyšším a nejschopnějším lamům lze přirovnat respektu před chošúnními nojony a tento postoj odpovídá v mongolském myšlení hluboce zakořeněné představě o nezbytnosti propojení světské moci a náboženství (*šašin tũriin hoyor yos*). U převtělenců zdůrazňuje orální tradice jejich zázračné projevy při zrození, během života a při smrti či po smrti.

Bohatství, mezi nomády zpravidla spočívající ve velikosti a kvalitním složení stád, je orální tradicí vždy kladně hodnoceno a považováno za výsledek pracovitosti, osobních znalostí a dovedností, stejně jako přízně místních božských sil či důsledek požehnání předků. Mužnost a neobyčejná síla, ale i dovednost krást mimo vlastní komunitu a vyhnout se přitom trestu jsou orální tradicí obdivovány, o čemž svědčí četné narativy o silácích (*bõh*). Narativy o přistěhovalcích odrážejí představu, že místní božstva Altajských hor s otevřenou náručí přijímají příchozí z vnější, i skutečnost, že chošún Baruun ambana byl centrem Pravého křídla Altajských Urianchajců. Téma šamanů bylo z hlediska mých informantů velmi okrajové a odráželo jejich odměřený postoj k šamanům, jak jej přejali od předchozích generací svých předků. Lovci představovali nejchudší vrstvu společnosti a tradované narativy o lovcích jsou poměrně vzácné, třebaže lov byl mezi

Altajskými Urianchajci velmi důležitým způsobem obživy. Několikrát se u různých skupin Altajských Urianchajců i u üyenčských Zahčínů opakuje narativ o lovcí, kterému se dostalo viditelného projevu přízně místních sil (pána Altaje), díky níž zbohatl a přijaté požehnání demonstroval vybudováním *ovoo*.

Okruh osob různým způsobem komunikujících s místními silami, pány Altaje, pány míst *savdagy* je v orální tradici Altajských Urianchajců značně široký. Vedle nojonů a speciálně vzdělaných lamů komunikují s paralelním světem krajinných sil (považovaných stejně jako člověk za nedílnou součást přírody označované *altan delkee*) také ve společenské hierarchii jasně neukotvené skupiny představované šamany, jejichž význam je v dokumentované orální tradici minimální, a dalšími jedinci, kteří byli podle tradice k této komunikaci vyzváni samotnými místními božstvy či *savdagy*. Ti od místního božstva získávají neobvyklé schopnosti, jimiž slouží ku prospěchu lidí, žijí na pokraji lidské společnosti a vlivem toho jejich obraz v orální tradici snadno podléhá procesu mytizace. Tito jedinci nejsou ani šamany, do nichž by sestupovali *ongoni* předků, ani lamy spjatými s klášterním provozem a ortodoxní naukou. V této práci popisují blíže jen tři příklady postav z této skupiny. Otázku, nakolik je tento typ prostředníka mezi světem lidí a božstev (přírodních sil) specifický pro altajskou oblast, ponechávám dalšímu studiu.

Poslední větší skupinu postav věnuji místním silám mimo lidskou sféru, místním božstvům a duchům. Tyto bytosti nejsou orální tradicí klasifikovány a obvykle ani blíže pojmenovávány. V historických orálních narativech se obvykle objevují ve vyprávění o náhodném setkání, které člověku přináší buď požehnání, nebo neštěstí, podle toho, zda je poslušen vůle božstva.

Migrace

V roce 1913 bylo území všech sedmi chošúnů Altajských Urianchajců rozděleno na základě čínsko-mongolské dohody (posléze potvrzenou Kjachtskou smlouvou v roce 1915) přes hřeben Mongolského Altaje na dvě části. Obyvatelstvo šesti ze sedmi chošúnů Altajských Urianchajců bylo tímto rozděleno na dvě části. V chošúnu Baruun ambana byla hranice méně jasná a chošún se s většinou obyvatelstva v roce 1913 nuceně přesunul z Čingelu (dnes v Xinjiangu) k řece Bulgan (dnes v Mongolsku). V průběhu dalšího vývoje, kdy severovýchodní strana Altaje se stala součástí Mongolska vyvíjejícího se pod vlivem Sovětského svazu a jihozápadní strana součástí Xinjiangu v Číně, volily různé skupiny Altajských Urianchajců jako řešení aktuálních situací bezprostředního ohrožení a politického či kulturně-náboženského útlaku přesun přes altajské průsmyky na druhou stranu Altaje. Urianchajci se stěhovali při stálém vědomí, že se pohybují na svém vlastním území, třebaže již překračovali státní hranici. V případě chošúnu Baruun ambana je přechod většiny obyvatelstva chošúnu pod vedením její tradiční elity (nojona a předáků jednotlivých sumů) v roce 1930 (částečně 1931) výrazným mezníkem v historické orální tradici. Po návratu větší části

obyvatel do Bulganu v letech 1932–1934 došlo k roztržení mnoha rodin a vzájemné izolaci dvou částí původně jednotného chošunu, které trvají dodnes. Z orální tradice zaznívají tragické pocity ztráty příbuzných a části území doprovázené ztrátou tradičních elit, které byly považovány za záruku stability a prosperity.

Orální narativy o migraci chošunu Baruun ambana se soustředí na postavu výkonného zástupce chošunního nojona, Čültem da lamu (1886–1939/1940?), který řídil chošun v době politických zvratů v letech 1916–1938, v roce 1930 přešel se svými poddanými do Xinjiangu a již se do Mongolska nevrátil. Orální tradice Altajských Urianchajců v Mongolsku jej hodnotí jednoznačně pozitivně jako člověka, který rozpoznal, že vývoj směřující k historické etapě lidové vlády nelze zastavit, a který v lidové vládě spatřoval zřízení výhodné pro své poddané a byl ochoten se mu podvolit. Jeho přechod do Xinjiangu vnímá orální tradice převážně jako nedobrovolný; Čültem da lam měl být odveden násilím představiteli místní elity. Tento obraz je v přímém rozporu s hodnocením Čültem da lamy v dobových mongolských archivních pramenech a historiografii zaměřené na dějiny obrany hranic a tzv. uprchlické hnutí (*dürvegsdiin hödölgöön*) ve 30. letech 20. století (např. Авирмэд 2012).

Orální tradice v tomto případě zřetelně hájí zájem etnické skupiny na vlastní interpretaci svých dějin. Je to interpretace, která nemusí být objektivnější než externí interpretace, ale je cenná tím, že vychází z vnímání samotných účastníků dějinných událostí, protože je předávanou orální historií. Z orální tradice je zřejmé, že migraci z Bulganu a Gurvan Cenheru (oblastí příslušejících Mongolsku) do Čingelu (na území Čínské republiky) v letech 1930–1934 vnímali její aktéři jako přesun v rámci území svého vlastního chošunu. Altajští Urianchajci v té době uznávali především autoritu svých vlastních chošunních nojonů a nižších místních elit. Cílem migrace bylo udržet celistvou komunitu ve stávajícím společenském řádu považovaném za záruku stability a hojnosti. Naopak revoluční mongolskou vládu považovali tou dobou Altajští Urianchajci podle orální tradice za ohrožení tradičních záruk stability a hojnosti (nojonů a lamů). Představa Mongolska jako vlasti (*eh oron*) byla myšlení tehdejších Altajských Urianchajců cizí a nevyskytuje se ani v orální tradici.

10. Vnímání historie v orální tradici Altajských Urianchajců

Altajští Urianchajci vnímají historii (*tüüh*) jako předem určený program, podle kterého se odvíjí vývoj světa a lidské společnosti, jindy jako obecně platná pravidla, která se v životě opakují. Toto dění není bezprostředně přístupné lidskému poznání, dává se poznat v náznacích a proroctvích. *Tüüh* zahrnuje minulost, přítomnost i budoucnost. Budoucnost, o níž předpovědi hovoří, může být z dnešního hlediska již minulostí, ale také živou aktuální přítomností nebo budoucností.

Orální tradice vyjadřuje komunitní a lokální identitu pomocí geneologií, pomocí narativů vztahujícím se k bodům v krajině, narativů vymezujících hranice a pomocí narativů odrážejících

postoje k sousedním etnickým skupinám. Orální tradice reflektuje vztahy v lokální komunitě. Třebaže hovoří o minulosti, její aktéři jsou zpřítomněni ve svých potomcích a ve svém požehnání, které jejich potomci pociťují ve svém životě. Prostor, v němž se děje historických narativů odehrávají, zůstává většinou stále stejný.

Migrace představují další úroveň uvažování. Altajští Urianchajci si uvědomují, že na své současné území přišli odjinud a v budoucnu přijde čas, kdy je bude správné zase opustit, jak se to ostatně během intenzivní vnitřní migrace z venkova do ajmačnických center a dále do centrálního Mongolska a Ulánbátaru již děje. Orální tradice se pronáší v současnosti, ovlivněna prožívanou společenskou současností, ale zaznívají v ní postoje a zkušenosti minulých generací.

V práci jsem ukázal, že interpretace událostí v orální tradici může vyjadřovat (uchovat) postoje lidí z doby svého vzniku (aktérů či přímých svědků; z doby, kdy byly příslušné narativy dosud žitou historií). Na druhé straně jsem ukázal příklady, kdy dnešní nositelé orální tradice, případně celá skupina nositelů vnášejí do orální tradice vlastní postoje a využívají ji jako prostředek k legitimizaci svých názorů a nároků. Historická paměť Altajských Urianchajců je výrazem soudržné a uvědomělé komunity i vztahu ke krajině, jíž obývají. Pravdivost, Urianchajci samotnými velmi zdůrazňovaná kvalita v orální tradici, je hodnotou vztaženou k prospěchu komunity jejích nositelů. Takto pojatou pravdivost berou Urianchajci jako měřítko informací, které přicházejí z vnějších zdrojů, zvláště z psaných pramenů. Tato pravdivost není pragmatickou manipulací historie, jako spíše její aktualizací, vyzvedání a objasňování toho, co má bezprostřední vztah a vliv na život komunity v současnosti a v blízké budoucnosti.

Informanti

Hlavní pramenem této práce jsou Altajští Urianchajci a Zahčínové žijící na venkově nebo v regionálních centrech aймагů Bayan-Ölgii a Hovd v Mongolsku a v administrativním území města Altai v Xinjiangu. Zde zástupně jmenuji tři nejvýznamnější informanty pro svůj výzkum, úplný seznam je uveden v příloze disertační práce.

Araᠮᠶ᠋ᠭᠠᠭᠢᠢᠨ ᠴᠠᠳᠷᠠᠭᠠᠪᠠᠯ (*1945), Bayan-Ölgii aймаг, Bulgan sum, Ulaanhus bag (2012–2019, od roku 2015 v pravidelném kontaktu)

Banzariin Handjav (1926–2017), Hovd aймаг, Mönhhairhan sum, Bort bag, 24. 6. 2010, 14. 7. 2011, 4.-7. 7. 2012, 17.-21. 7. 2013, 13.-18. 6. 2014 (vždy v Bayansai), 19. 4. 2015 (v Ulánbátaru), 11. 8. 2016 (v Nalaihu)

Sodnomiin Baldaa (1932–2015), Bayan-Ölgii aймаг, Bulgan sum, Sönköl bag, 12. 5. 2012, 16. 6. 2013, 11. 7. 2013, 12.-13. 5. 2014

Výběrový seznam literatury

1. Archivní prameny

Národní ústřední archiv Mongolska, Ulánbátar (Монгол улсын Үндэсний төв архив, Улаанбаатар)

A. Fondy z mandžuského období (1674–1911)

- ХМ-1 Хүрээнд сууж хэрэг шийтгэгч манж сайдын яам
- ХМ-160 Дөрвөдийн баруун гарын Сайн зяат аймгийн чуулган даргын жасаа
- ХМ-161 Алтай Урианхайн сул амбаны тамгийн жасаа
- ХМ-162 Дөрвөдийн зүүн гарын төгс хөлөг далай ханы хошуу
- ХМ-163 Алтай Урианхайн зүүн гарын бүгдийн даргын жасаа
- ХМ-170 Ноёд түшмэд, лам нарын захидлын цуглуулга
- ХМ-176 Алтай Урианхайн баруун гарын бүгдийн даргын жасаа
- ХМ-183 Манжийн үеийн баримтын цуглуулга

B. Fondy z období mongolské autonomie (1911–1921)

- ХА-128 Дөрвөдийн баруун гарын Үнэн зоригт хан аймгийн чуулган даргын жасаа
- ХА-130 Дөрвөдийн баруун гарын Алтай Урианхайн Ёст засгийн хошуу
- ХА-134 Алтайн Урианхайн баруун гарын зүүн хошуу
- ХА-135 Дамбийжанцангийн хувийн ба шавь хошууны тухай цуглуулга
- ХА-141 Баруун хязгаарыг илбэн тохинуулах сайд
- ХА-144 Ховдод сууж хэрэг шийтгэгч сайд
- ХА-146 Баруун хязгаарыг байцаан үзэж, сэргийлэн батлах сайд

C. Fondy z období Mongolské lidové republiky

- Х-1 Сайд нарын зөвлөл
- Х-4 Дотоод явдлын яам
- Х-62 Алтай урианхайн Ёст засгийн хошуу
- Х-168 Алтай урианхайн Чуулган дарга
- Х-169 Дөрвөдийн Баруун гарын аймаг
- Х-170 Дөрвөдийн Зүүн гарын аймаг
- Х-171 Ховдын сайд
- Х-261 Алтай урианхайн Итгэмжит засгийн хошуу
- Х-263 Алтай урианхайн Зүтгэлт засгийн хошуу
- Х-264 Алтайн урианхайн Эетэй засгийн хошуу
- Х-265 Алтайн урианхайн Зоригт засгийн хошуу
- Х-266 Алтайн урианхайн Дархан бэйсийн хошуу
- Х-267 Алтайн урианхайн Сартуул засгийн хошуу
- Х-268 Ховдын сайдын харъяа Хасгийн хошуу

Archivní oddělení ajmagu Chovd (Ховд аймгийн архивын тасаг)

X-1 Аймгийн засаг даргын тамгын газар

X-18 Мөнххайрхан сумын засаг даргын тамгын газар

Zhongguo diyi lishi dang'anguan 中國第一歷史檔案館 (První historický archiv Číny, Peking)

Fond 03 Junjichu 軍機處 [Velká rada (Vojenské tajné oddělení)], Oddíl 02 Manwen lufu zouzhe 滿文錄副奏摺 [Mandžuská podání trůnu]

Fond 03 Junjichu 軍機處 [Velká rada (Vojenské tajné oddělení)], Oddíl 18 Manwen dang 滿文檔簿 [Mandžuské kopíře]

Většina citovaných archivních pramenů je editována v publikaci: Срба, Оңдрей, 2018, *Алтайн Урианхайн Баруун амбаны хошууны он цагийн товчоон*. Соёмбо, Улаанбаатар.

2. Literatura

Abrams, Lynn, 2010, *Oral History Theory*. Routledge, London and New York.

Buyandelger, Manduhai, 2013, *Tragic Spirits: Shamanism, memory, and gender in contemporary Mongolia*. The University of Chicago Press, Chicago – London.

Humphrey, Caroline, 1995, Chiefly and Shamanist Landscapes in Mongolia. In: *The Anthropology of Landscape*. Edited by E. Hirsch and M. O'Hanlon. Routledge, London, pp. 135-162.

Humphrey, Caroline – Hürelbaatar Ujeed, 2013, *A Monastery in Time: The Making of Mongolian Buddhism*. The University of Chicago Press, Chicago and London.

Konagaya Yuki – Sarengerile – Kodama Kanako, 2008, *Ejina muqinmen de koushu shi* 额济纳母亲们的口述史 [Orální historie matek z Ejiny]. Speciální výtisk Luzhou diyu yanjiuhui bao 绿洲地域研究会报.

Lkhagvasuren, Ichinkhorloo, 2012, *Altai Uriankhains. Historical and Ethnographical Investigation. Late XIX – Early XX centuries*. National Museum of Ethnology, Osaka.

Oberfalzerová, Alena, 2006, *Metaphors and Nomads*. Charles University – Triton, Prague.

Rubin, David C., 1995, *Memory in Oral Traditions. The Cognitive Psychology of Epic, Ballads, and Counting-out Rhymes*. Oxford University Press, New York – Oxford.

Spradley, James P., 1979, *The Ethnographic Interview*. Holt, Reinhart and Winston, New York.

Spradley, James P., 1980, *Participant observation*. Wadsworth, South Melbourne.

Swancutt, Katherine, 2012, *Fortune and the Cursed. The Sliding Scale of Time in Mongolian Divination*. Berghahn Books, New York – Oxford.

The Oral History of Twentieth Century Mongolia. A collaborative project between the Mongolia and Inner Asia Studies Unit (MIASU) of the University of Cambridge and the National University of Mongolia. <https://amantuuh.socanth.cam.ac.uk/> (1. 2. 2019).

Thompson, P., 1978, *The voice of the past oral history*. Oxford University Press, Oxford.

Vaněk, M. - Mücke, P., 2015, *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Karolinum, Praha.

Vansina, J., 1985, *Oral Tradition as History*. The University of Wisconsin Press, Madison.

Vansina, Jan, 1965, *Oral Tradition. A Study in Historical Methodology*. Translated by H. M. Wright. Routledge & Kegan Paul, London.

Авирмэд, Хайнзан Дамчаабадгарийн, 2012, *Дүрвэх хөдөлгөөн ба улсыг аюулаас хамгаалах байгууллага (1930–1934)* [Uprchlické hnutí a organizace bezpečnostní ochrany státu]. Улаанбаатар.

Алтайн Урианхайн түүх соёлын судалгаа [Výzkumy historie a kultury Altajských Urianchajců], 2015. Эмхэтгэж эрхлэн хэвлүүлсэн На. Сүхбаатар Х. Бямбажав. Bibliotheca Oiratca LI. Улаанбаатар, Тод номын гэрэл төв.

Алтайн Урианхайн угсаатны зүй [Etnografie Altajských Urianchajců], 2014, Ерөнхий редактор Г. Золбаяр, хариуцлагтай редактор М. Ганболд. ШУА-ийн харьяа Баян-Өлгий аймаг дахь нийгэм эдийн засгийн судалгааны төв. Улаанбаатар.

Баатар, Б., 1999, *Булган нутгийн буянтай буурал* [Zasloužilý kmet bulganské domoviny]. Булган сум.

Баруун Монголын шашин соёл [Náboženství a kultura Západních Mongolů], 2016. Эмхэтгэж, эрхлэн хэвлүүлсэн На. Сүхбаатар, Г. Ядамжав. Тод номын гэрэл төв, Улаанбаатар.

Баян-Өлгий аймгийн нэвтэрхий толь [Encyklopedie ajmagu Bayan-Ölgi], 2010. Ерөнхий редактор Султан Таукейн, Зулькафиль Маулетийн. Улаанбаатар.

Бөхөө, Ц., 2002, *Түүх бүтээлцсэн ард түмэн минь* [Můj lid, jenž tvořil historii]. Мөнххайрхан сум.

- Бөххуяг, Ш., 2010, *Алтай сайхан нутгийн ардын ухааны амин шүтэлцээ* [Vnitřní logika lidového vědění krásného altajského domova]. Redaktor Б. Бааст. Улаанбаатар.
- Бямбарагчаа, Хүлэгч Ганболдын, 2015, *Аман түүхийг сэргээх нь* [Obnovování orální historie]. Улаанбаатар.
- Ганболд, Орьяс Мөнгөнхүүгийн, 2017, *Ойрад Монголын угсаатны зүйн хээрийн судалгааны эх хэрэглэгдэхүүн (1986-2016)* [Materiály z terénních výzkumů k etnografii ojratských Mongolů]. 2 sv. СУИС СУСХ – ХИС НХУС, Улаанбаатар.
- Гантулга, Ц., 2000, *Алтайн Урианхайчууд* [Altajští Urianchajci]. Улаанбаатар.
- Дамчаа, Чолоогийн, 2015, *Алтайн Урианхайн судлалын бүтээл туурвил* [Spisy o studiích Altajských Urianchajců]. Bibliotheca Oiratica XLIII. Тод номын гэрэл төв, Улаанбаатар.
- Камимура Акира. 2015. 2015. Алтайн Урианхайчууд эх орноосоо дүрвэсэн үү, эх нутагтаа буцсан уу? (1930 онд Алтайн Урианхайчуудын Алтай давсан нь) [Altajští Urianchajci z vlasti uprchli, nebo se do vlasti vrátili? (O tom, jak Altajští Urianchajci v roce 1930 překročili Altaj)]. In: *Алтайн Урианхайн түүх соёлын судалгаа* 2015: 98-110.
- Оюунжаргал, Очирын, 2009, *Манж Чин улсаас Монголчуудыг захирсан бодлого* [Politika ovládnutí Mongolů mandžskou dynastií Qing]. Шинжлэх ухааны академи Түүхийн хүрээлэн, Улаанбаатар.
- Пунцагдорж, Бүүвэйн – Сайнбилэг, П., 1999, *Алтайн Урианхайн баруун бээсийн хошууны тайлбар толь* [Výkladový slovník k altajsko-urianskémému chošunu Baruun beese]. Хянан засамжилсан проф. П. Увш. Улаанбаатар.

Seznam publikací a účasti na konferencích

Mgr. Ondřej Srba

a) publikace v časopisech a sbornících

SRBA, Ondřej. Bratrské překlady textů do kalmyčtiny. In Dvorský, Daniel; Říčan, Daniel. Sborník VIII. konference Moravian v roce 2018: Přínos Moravských bratří zemím a národům. 1. vyd. Suchdol nad Odrou: Moravian, 2018. s. 23-36, 14 s. ISBN 978-80-904732-6-3.

Název anglicky: Texts in Kalmyk translated by Moravian Brethren

SRBA, Ondřej a Michal SCHWARZ. Altai Uriangqai-yin baragun beyise-yin qosigun-u Jamiyangjab noyan Sin-e Torgud-un noyad-tai urug barildugsan tuqai baragun monggol-un aman ulamjilal-un ögüleküi ni. Journal of Mongolian Studies / Monggol sudulul / Mengguxue yanjiu, Hohhot, China: Kökeqota ündüsüten-ün degedü surgaguli – Hohhot Minzu Xueyan - Hohhot Minzu College, 2017, Vol. 2, Serial No. 103., s. 75-84. ISSN 1671-1076.

Název anglicky: Western Mongolian oral tradition about the marriage of noyon Jamiyangjab with New Torgud noyon's daughter

SRBA, Ondřej. The Nobility of the Altai Urianhai Banners in Archive Documents and Oral Tradition. In Johannes Reckel. Central Asian Sources and Central Asian Research. Selected proceedings from the International Symposium "Central Asian Sources and Research", October 23rd-26th, 2014 at Göttingen State and University Library. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2016. s. 171-186, 16 s. ISBN 978-3-86395-272-3.

SRBA, Ondřej. Dvě ojratské legendy zaznamenané v jasném písmu. Nový Orient, Praha: Orientální ústav AVČR, 2015, roč. 2013, č. 4, s. 59-66. ISSN 0029-5302.

Název (v angličtině): Two Oirat legends recorded by the Clear script

SRBA, Ondřej. A Collection of Clear Script Manuscripts of S. Naadgai and the Continuity of Clear Script Usage in Oirat Religious Life. Linguistica Brunensia, Brno: Masarykova univerzita, 2015, roč. 63, č. 1, s. 37-56. ISSN 1803-7410.

SRBA, Ondřej. Mongolská politická proroctví a transformace jejich čínských pramenů. In Táňa Dluhošová, Olga Lomová. Acta Universitatis Carolinae Philologica 1/2013, Orientalia Pragensia XIX. Praha: Karolinum, 2013. s. 85–106, 21 s. ISBN 978-80-246-2118-0.

Název (v angličtině): Mongolian political prophecies and the transformation of their Chinese sources

SRBA, Ondřej. Dzachčinský Mergen cordž v orální historii svého kraje. Nový orient, Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2013, roč. 2012, č. 4, s. 24–29. ISSN 0029-5302.

Název (v angličtině): Mergen Tsorj of Zakhchin in the oral history of his native place

SRBA, Ondřej. Nápis na tzv. Čingisově kameni (Činggis-ün čilagun-u bičig). Linguistica Brunensia, Brno: Masarykova univerzita, 2012, roč. 60, č. 1-2, s. 171-182. ISSN 1803-7410.

Název (v angličtině): The Inscription on the Stone of Činggis (Činggis-ün čilagun-u bičig)

SRBA, Ondřej. S. Luvsandondovyn dzochioson jerööl ba moriny colyn gar bičmelijn sudlagaa. Per Urales ad Orientem. Iter polyphonicum multilingue. Festschrift tillägnad Juha Janhunen på hans sextioårsdag den 12 februari 2012. Suomalais-Ugrilainen Seuran Toimituksia – Mémoires de la Société Finno-Ougrienne, Helsinki: Suomalais-Ugrilainen seura, 2012, roč. 265, s. 433-444.

Název (v angličtině): A study of a recently found manuscript of irügel and morin-u čola written by S. Lubsangdongdob

SRBA, Ondřej. Nome' Bayandeg (1891–1967): The oral history of a mysterious hermit from Mo'nhhairhan. Mongolo-Tibetica Pragensia ... :ethnolinguistics, sociolinguistics, religion and culture, Praha: Triton, 2011, roč. 4, č. 2, s. 69-91. ISSN 1803-5647.

b) knižní publikace

Recenzované knižní publikace:

SRBA, Ondřej. Paleografická čítanka mongolského písma klasického období (17.-20. století). Vydání první. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. 448 s. Varia; 65. svazek. ISBN 978-80-7308-742-5.

Název anglicky: A Reader of the Classical Mongolian Script (17th–20th centuries)

SRBA, Ondřej. Rasiyan-u qumq-a. Nádobka nektaru. Anonymní mongolská báseň v rukopise z 18. století. Faksimile rukopisu, transkripce a překlad. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 276 s. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, sv. 429. ISBN 978-80-210-8010-2. doi:10.5817/CZ.MUNI.M210-8010-2015.

Název (v angličtině): Rasiyan-u Qumq-a. A Vase of Nectar. An Anonymous Mongolian Poem in a Manuscript of the 18th Century. Facsimile of the Manuscript, Transcription and Translation.

SRBA, Ondřej and Michal SCHWARZ. Dějiny Mongolska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 464 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-331-0.

Název (v angličtině): History of Mongolia

Nerecenzovaná knižní publikace:

SRBA, Ondřej. Altain Urianhain Baruun ambanii hos'uunii on cagiin tovc'oon. 1. vyd. Ulaanbaatar: Soyombo printing, 2018. 144 s.

Název anglicky: Chronology of Baruun amban banner of Altai Uriankhais

Kapitoly v knize

SRBA, Ondřej. Kontinuita a proměny moci mongolských chánů ve 14. a 16. století. In Beránek, Ondřej; Cermanová, Pavlína; Hrubý, Jakub. Jedno slunce na nebi, jeden vládce na zemi. Legitimita moci ve světě 14. století. Vydání první. Praha: Academia, 2017. s. 497-525, 29 s. ISBN 978-80-200-2738-2.

Název anglicky: The continuity and transformations of power of Mongol Khaans in the 14th to 16th centuries

Články v mongolských časopisech a sbornících

SRBA, Ondřej. Mongol ulsiin Altai Urianhaic'uudiin tod u'sgiin hereglee (Aman tu'uhiin sudalgaa). In Na. Su'hbaatar. Tod u'seg-370. 1. vyd. Ulaanbaatar: Tod nomiin gerel to'v, 2018. s. 24-34, 11 s.

Název česky: Jasně písmo mezi Altajskými Urianchajci v Mongolsku (Orálněhistorický výzkum)

SRBA, Ondřej. "Ogtorgui gazriin naiman geegen" sudriin asuudald: "Hars' zasah naiman geegen" sudriin negen s'ine huvilbar. In Sampildondov CHULUUN. Mongol Ganz'uur: Olon ulsyn sudalgaa / The Mongolian Kanjur: International Studies. 1. vyd. Ulaanbaatar: Mongolian Academy of Sciences, Institute of History and Archeology, 2018. s. 224-246, 23 s.

Název anglicky: About a 17th century Mongolian Manuscript of the QutuGtu OGtargui Gajar-un Naiman Geegen (Gnam sa snang brygad)

SRBA, Ondřej. "Rašaany chumch" - songodog ömnöch üjiin negen mongol surgaal šülgijn tuchaj ögüülech ni. In B. Chišigsüch, G. Narantungalag. Ich dzochiolč V. Indžannašijn esnesnij 180 džilijn oj-d dzoriulsan Olon Ulsyn erdem šindžilgeenij churlyn emchetgen. Улаанбаатар: МУИС-ийн ШУС-ийн Чүмүүнлэгийн ухааны салбарын Утга dzochiol urlag sudlalyn tenchim, 2017. s. 207-231, 25 s.

Název anglicky: Rasiyan-u qumq-a (Vase of Nectar): A Preclassical Mongolian Didactic Poem

SRBA, Ondřej. Altai Urianhain Baruun amban buyuu Darhan gu'n Baldandorz'iin tu'uh bolon aman ulamz'laliin du'r. Mongoliin soyol, urlag sudlal - Journal of Arts and Cultural Studies in Mongolia, Ulaanbaatar: Soyol Urlagiin Ih Surguuli - Soyol, Urlag Sudlaliin Hu'reelen, 2016, XIX/2016, Fasc. 22, s. 251-272. ISSN 2310-9114.

Název (v angličtině): Darhan gün Baldandortj, Governor of the Right Banner of Altai Urianhais: Archive documents and Oral tradition

SRBA, Ondřej. Altai Urianhain aimagiin 1926, 1927 onii hurluud. In H. Byambaz'av. Altain Urianhain tu'uh soyoliin sudalgaa. Ulaanbaatar: Tod nomiin gerel to'v, 2015. s. 74-97, 24 s. ISBN 978-99973-77-66-1.

Název (v angličtině): Meetings of Altai Urianhai Aimag in 1926 and 1927

SRBA, Ondřej. C'ehoslovak uls dahi Halimagiin komiss Mongoliin sudar bic'giin hu'reelentei holboo barisan tu'uhiin negen barimtiin tuhaid. Nu'udalc'diin o'v sudlal - Nomadic Heritage Studies, Ulaanbaatar: Mongol u'ndesnii tu'uhiin muzei, 2013, Tomus XIII, Fasciculus 19, s. 178–183.

Název (v angličtině): A historical document concerning the relations between the Committee of the Kalmyk cultural workers in Czechoslovakia and the Mongolian Academy of Sciences

SRBA, Ondřej. C'in ulsiin u'iin Mongol orond hutagt huvilgaad, hu'ree hiided odoh zans'liig arhiviin barimtiin u'udnees s'inz'lehu'i ni. In Summer School of Young Mongolists 2011. The International Scientific Conference. Ulaanbaatar: National Association of Mongol Studies, 2011. s. 161-181, 21 s.

Název (v angličtině): A Preliminary research on the phenomenon of religious pilgrimages in Mongolia in the Qing dynasty

Účast na konferencích

SRBA, Ondřej. Two recently identified Mongolian sources concerning Tibeto-Mongolian relations of the 16th and 17th centuries. In konferenci "The Conference of Classics of Eurasia between the 12th and 18th Centuries", School of Classics of Renmin University of China, 27.-28.10.2018. 2018.

SRBA, Ondřej. kalka i suduri dangse ci sonjoho sibe uksurai guribuhe de holbobuha emu memeren. In The 2nd International Conference of Sibe Studies, Charles University, Faculty of Arts, October 4, 2018, Císařský sál, Karolinum. 2018.

Název anglicky: A Document about the Sibe Resettlement from the Khalkha Archive

SRBA, Ondřej. Гар аргаар үйлдвэрлэсэн Оросын цаасны усан тэмдгийн үндсэн дээр монгол гар бичмэлийн үүссэн цаг үеийг тодорхойлох арга (хэдэн тод үсгийн гар бичмэлийн жишээн дээр). In CLEAR SCRIPT-370: The VI international conference of Oirad studies for the 370th year anniversary of Clear Script, Khovd State University, Mongolia, 14.-16.9.2018. 2018.

SRBA, Ondřej. Todo bičiq among Altai Urianhai in Mongolia: Oral Histories of its Transmission and Decline. In "The Oirat and Kalmyk in Mongolia, Russia, Kyrgyzstan and China – Looking for an Oirat identity in the 20th and 21st century", Goettingen University, 20th to 23rd February 2018. 2018.

SRBA, Ondřej. Prophéties et prédictions de l'avenir dans la tradition orale et l'histoire orale du bassin de la rivière Bulgan / Prophecies and predictions of the future in the oral tradition and oral history in the basin of Bulgan river. In Colloque international Etudes mongoles et altaïques: renouvellement et perspectives, 23-24 mars 2018, INALCO, Paris. 2018.

SRBA, Ondřej. Монгол улсын Алтай Урианхайчуудын Тод үсгийн хэрэглээ (Аман түүхийн судалгаа). In Konference: Tod u'seg - 370, pořadatel Tod nomiin gerel to'v, Ulaanbaatar, 22.6.2018. 2018.

SRBA, Ondřej. “Огторгуй газрын найман гэгээн” судрын асуудалд: “Харш засах найман гэгээн” судрын нэгэн шинэ хувилбар. In International Conference on the Study of the Mongolian Kanjur, Mongolian Academy of Sciences, Ulaanbaatar. 2017.

Název anglicky: A 17th or early 18th century Mongolian Manuscript of Qutuγtu oγtarγui γajar-un naiman gegegen (gnam sa snang brgyad)

SRBA, Ondřej. Ewropa-daki „Jangyar“ sudulul-un tobči toyimu. In Öbür mongγol-un yeke surγayuli-yin angqaduγar udayan-u „Jangyar“ sudulul-un olan ulus-un erdem sinjilegen-ü qural / 内蒙古大学首届《江格尔》研究国际学术讨论会 [První mezinárodní džangarologická konference Vnitromongolské univerzity], Hohhot, Inner Mongolia University, Center for Studies of Jangar. 2017.

Název anglicky: A brief overview of Janggar studies in Europe

SRBA, Ondřej. “Рашааны хумх” – сонгодог өмнөх үеийн нэгэн монгол сургаал шүлгийн тухай өгүүлэх нь. In Их зохиолч В.Инжаннашийн эснэсний 180 жилийн ой-д зориулсан Олон Улсын эрдэм

шинжилгээний хурал. 2017.

Název anglicky: Rasiyan-u qumq-a (Vase of Nectar): A Preclassical Mongolian Didactic Poem

SRBA, Ondřej. Mongyol ulus-un ündüsün-ü töb arkib-taki Dolon nuur-un süm-e-yin bügüde lama bandi nari jakirqu γajar-un barimta-yin čuγlayuγ-a. In Töb ündüsüten-ü yeke surγayuli-yin qoyaduγar udayan-u mongyol surbulji bičig sudulul-un olan ulus-un erdem sinjilegen-ü qural / 中央民族大学第二届蒙古文文献国际学术研讨会 / The 2nd Minzu University of China International Symposium on Classical Mongolian Texts, Peking, Töb ündüsüten-ü yeke surγayuli-yin mongyol kele udq-a jokiyal-un salburi [Katedra mongolského jazyka a literatury Čínské ústřední národnostní univerzity], Olan ulus-un mongyol sudulul-un qolbuy-a [International Association for Mongol Studies]. 2017.

Název anglicky: A collection of documents of the Administrative Bureau of Monks and Dependants of Dolonnur Monastery in the National Archives of Mongolia

SRBA, Ondřej a Michal SCHWARZ. Altai Uriangqai-yin barayun beyise-yin qosiyun-u Jamiyangjab noyan Sin-e Toryud-un noyad-tai uruy barilduγsan tuqai barayun mongyol-un aman ulamjilal-un ögüleküi ni. In The Third International Symposium on Mongolian Folklore and Culture, Minzu University of China, Beijing, 20.-22. 10. 2016. 2016.

Název anglicky: Western Mongolian oral tradition on the wedding of Jamiyangjab noyon of Altai Urianhai Banner of Baruun beise with a princess of Shine Torguds

SRBA, Ondřej. Migrations of Altai Uriankhais between China and Mongolia through the perspective of oral history. In Workshop "Central Asia and Migration through the Perspective of Oral History (in the 20th century)", Prague, November 11th, 2016, organized by Oriental Institute, The Czech Academy of Sciences. 2016.

SRBA, Ondřej. Altajští Urianchajci v Xinjiangu v 1. polovině 20. století. In 9. česko-slovenská sinologická konference, 27.-28.11.2015, Praha, Orientální ústav Akademie věd ČR. 2015.

Název česky: Altai Uriankhais in Xinjiang in the first half of the 20th century

SRBA, Ondřej. Sbíрка mongolských rukopisů a xylografů Pavla Pouchy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. In Pavel Poucha na křižovatkách české orientalistiky: Workshop u příležitosti 110. výročí narození dr. Pavla Pouchy, 4. listopadu 2015, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav jižní a centrální Asie. 2015.

SRBA, Ondřej. Алтай Урианхай аймгийн 1926, 1927 оны хурлууд. In Алтайн урианхайн түүх соёлын судалгаа (Ulaanbaatar, 7.4.2015). 2015.

Název česky: Sjezdy Ajmagu Altajských Urianchajců v letech 1926 a 1927

SRBA, Ondřej. Altai Uriyangqai doluyan qosiyun-u teüken-dü qolbuydaqu dangse ebkemel ba tegün-tei qolbuy-a-tai jarim asayudal / Historical Archives of the Altai Uriankhai Seven Banners. In "Altai. The oldest ski tracks in the World. The International Ancient Skiing Cultural Exchange and Seminar (阿勒泰人類古老的滑雪地域-2015 中國阿勒泰國際古老滑雪文化交流研討會)"(Čína, AO Xinjiang, Altay, 14.-20. 1. 2015), dvojjazyčný (mongolsko-anglický) příspěvek na mezinárodní konferenci. 2015.

SRBA, Ondřej. The Nobility of the Altai Urianhai Banners in Archive Documents and Oral Tradition. In International Symposium "Central Asian Sources and Research" / "Zentralasienforschung - Quellen und Methoden", October 23rd-26th, 2014 at Göttingen State and University Library. 2014.